

Зигаромазачите на Вавилон

ИВАН ПОПОВ

Разбъркването на езиците, заради което уж бил замразен строежът на Вавилонската кула, е било съвсем прогресивно явление. Така във всеки случай смятат поне двама души: фантастът-киберпънкър Нийл Стивънсън и антропологът Борис Поршнев.

Да започнем с по-несериозния от двамата - фантаста. В романа „Снежен крах“ Стивънсън подхваля една екзотична идея: шумерските клинописи са били нещо като днешните компютърни програми. Например, като гоиде време за сеутба, от храма на земеделието ти донесат плочките с инструкции за сеутба и ти ги изпълняваш. Според Стивънсън шумерският език е приличал на днешните машинни езици: гумите са били всъщност команди, тоест изпълнението им е било невъзможно. А смещението на езиците било нарочно организирано от древния „хакер“ Енки, който искал да спре разпространението на мозъчни вируси чрез този команден език. Затова разработил клинописен контравирус, убиващ в човека способността да разбира шумерски...

А какво твърди по-сериозният чичко, тоест антропологът? Горедолу същото, само че на научен език. Поршнев е известен най-вече с книгата си „За началото на човешката история“, излязла чак след смъртта му. Той стига до категоричен извод: езикът в началото е служел не за обяснения и не за означаване на предмети, а за командване на групите хора и животни посредством т. нар. интердукция. Иначе казано, прачовете са си говорили не „Това е чук“ и „Това е копие“, а „Дий, другарю!“. Тоест, първо, са възникнали глаголите, при това - в повелително наклонение, и чак след това - съществителните.

Поршнев твърди, че прачовете почти не е можел да противостои на интердукцията, тъй като в онази епоха той е бил невероятно внушаем: късният неандерталец по този показател е приличал на днешните дълбоки олигофрени. Един от най-древните механизми за контрасугестия (контравнушение) е разделянето на езиците: група хора се отделя езиково от друга, за да не спазва нейните команди. Основен процес на човешката история е изграждането на все по-дебели стени от неразбиране, противостоящи на сугестията, и съответно - на все по-мощни оръдия за пробив на стените от неразбиране.

XX век стана прочут със своята комуникационна революция. В нея влизат не само телефонът и компютърът, а и „технологичните за формиране на съзнанието“ - пропаганда, реклама, шоубизнес. Психоло-

гическата „артилерия“ в най-новата епоха се развива по-бързо от „бронята“. Императив на времето е всички да са разбрали, до всички да е достигнало, всички да са съпричастни. Само че тези много хубави пожелания в реалността са способни да направят огромни беди.

Проблемът не е в лошите чичковци, които стоят отгоре на системата и командват лоши работи. Проблемът е в съществуването на самата система - огромни, управляеми, склонни към истерия обществени мнения, които според мен са доста по-голяма заплаха за мира от обикновените геспоти от сагдамски тип. Днешният свят прилича на Вавилон отпреди смещението на езиците, както го описва фантастът Стивънсън - разликата е само, че вместо с клинописни плочки ни управляват с тв репортажи и рекламни клипове.

За наш късмет обаче нещата са на път да се променят. Ако се съди по всичко, отново се задава смещение - само че този път то е приело формата на субкултурно разпадане на обществото. Резултатът въпреки е същият: хората престават да имат общ език. Началните признаци на това разпадане са вече налице и предизвикват буря от възмущение сред разнообразните „здравни сили на обществото“. Загубата на обществена свързаност, бариерите от неразбиране между поколенията и субкултурите, липсата на общ език и ценности - всичко това плаши и се възприема като симптом на поредния край на света. Реално обаче това е извънредно положителен процес, дори може да се каже - спонтанна самозащита на обществото срещу прекалената управляемост.

Колкото по-малко общи са културните кодове, толкова по-инертно и мъчно възбудимо става „голямото стадо“, голямото обществено мнение.

Към субкултурно разцепление ни подтикват и най-новите комуникации от типа на Интернет. Макар сърфиращ в глобална мрежа, човек може буквално да се затвори в собствен „информационен пашкул“, да не отвори никоя от милиардите страници, които излизат извън кръга на интересите му и на неговия „тунел на реалността“. Получава се, по изрза на Сергей Переслегин, феодализация на съзнанието: разделяне на света на малка „домашна“ област, позната, достъпна и индивидуална за всеки, и външни територии, скрити в мъглата на пълната неизвестност, където е възможно всичко и където законите, усвоени у дома, не е задължително да действат.

Интернет, за разлика от телевизията, е в състояние да поддържа огромно разнообразие от „информационни пашкули“

(=реалностни тунели), с което неимоверно затруднява управлението на общественото мнение в голям мащаб. За сравнение - масмедийте предават мозайка от информация с най-пътър характер, която зрителят обикновено не „филтрира“: той само включва и изключва телевизора. Докато сърфистът в Интернет може цяла година да не види нищо за царя или за Бритни Спийърс - а това от гледна точка на старите медии е жива катастрофа! Естествено може да гледа и само Бритни, което е още по-голяма катастрофа...

Какво става с държавата след субкултурния разпад? За да разберем това, трябва да тръгнем от парадоксалното, но единствено вярно според мен определение: „Държавата е силова групировка, изпълняваща функциите на църква“. Наистина исторически тя е възникнала, когато един народ е завоювал друг и се е качвал отгоре му като експлоататорска върхушка (тъкмо такъв е бил случаят с прабългарите и славяните). Функциите на църква пък държавата поема някъде около и след Френската революция: тогава обявяват свободата на вероизповеданието, а държавата поема функции като здравеопазване и образование, които преди са били грижа на църквата. Едновременно възниква национализмът, идеята за глъг пред родината и т. н., тоест човек е бил дължен да ВЯРВА в държавата - нещо непознато дотогава; в прединната епоха е съществувала само вяроност към краля, и то не за всички, а само за онези, които са положили клетва... Но ако хората престанат да вярват в държавата (което неминуемо ще се случи при субкултурния разпад), тя ще остане просто силова групировка - макар по-голяма и по-организирана от другите. Но и това предимство откъм сила и големина може да се изпари бързо и тогава тя ще остане само ЕДНА ОТ силовите групировки.

И войните между прокурори и бандити например ще ти виждаме като войни между два вида бандити - или два вида прокурори, което въпреки е едно и също...

Някаква реалност, дадена ни във форма на усещания? Е, може би у нас киберпънкът вече е настъпил и държавата е само субект от ранга на СИК, ВИС, ТИМ и ВАЦ. Остава царят и президентът да си разделят сферите на влияние с Маджо, Георги Илиев и Косьо Самоковец...